

ULUSLARARASI ŞIRNAK VE ÇEVRESİ SEMPOZYUMU
(14–16 Mayıs 2010)

INTERNATIONAL ŞIRNAK AND ITS VICINITY
SYMPOSIUM
(14–16 May 2010)

SEMPOZYUM BİLDİRİLERİ
SYMPOSIUM PAPERS

EDİTÖR

Yrd. Doç. Dr. M. Nesim DORU

ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ
ULUSLARARASI ŞIRNAK VE ÇEVRESİ SEMPOZYUMU
1

ISBN : 978-605-88496-0-0

www.sirnak.edu.tr
e-posta: sempozyum@sirnak.edu.tr

Redaksiyon : Harun Takçı

Yapım - Baskı :

MRK Baskı ve Tanıtım Hizmetleri Ltd. Şti. Örnek Oto Sanayi Sitesi 1254. Sokak No:2
OSTİM / ANKARA Tel : 0312 354 54 57 Faks : 0312 385 79 05

Birinci Baskı :

2000 Adet

Basım Yeri – Tarihi :

Ankara – 2010

Uluslararası Şırnak ve Çevresi Sempozyumu Bildirileri: Editör M. Nesim Doru
Şırnak Üniversitesi Yayınları 2010 / 1246 Sayfa
Dizin ve kaynakça var.

ISBN : 978-605-88496-0-0

Kitabın içindeki makalelerden makale sahipleri sorumludur. Kullanım hakları Uluslararası Şırnak ve Çevresi Sempozyumu yetkili organlarına aittir. İzinsiz alıntı yapılamaz.

MİN RAVÂİ'L-KUR'ÂN ÇERÇEVESİNDE BÛTÎ'NİN KUR'ÂN TARİHİ VE ULÛMU'L-KUR'ÂN'A YAKLAŞIMLARI İLE KUR'ÂN'I ANLAMA KONUSUNDA ÖRNEKLİ ÇALIŞMALARI

Halil ALDEMİR*

Özet

İslamiyet'in bölgede yayılması ile birlikte Şırnak ve çevresinde ilmî ve fikrî hareketler İslâmî ilimler alanında görülmeye başlamıştır. Bunun doğal sonucu olarak bu bölgede telifleri asırlar boyu araştırmacılara ışık tutan bilim adamları yetişmiştir. Hadisçi Mecduddîn İbnu'l-Esîr, tarihçi İzzuddîn İbnu'l-Esîr ve edebiyatçı Ziyâuddîn İbnu'l-Esîr bu bilim adamlarının en tanınmışlarındandır. Çağımızın en tanınmış ilim, fikir ve davet önderlerinden Said Ramazan el-Bûtî de bu bölgeye mensup âlimlerdendir.

Tebliğimizde Bûtî'nin kısa bir biyografisini, ardından da min Ravâî'l-Kur'ân adlı eserini tanıtmaya ve bu çerçevede onun Kur'ân tarihi, Kur'ân ilimleri ve örnek tefsir çalışmalarına ilişkin görüşlerini vermeye çalıştık.

Anahtar Sözcükler: Kur'ân, Bûtî, min Ravâî'l-Kur'ân, Tefsir, Arap Dili.

Summary

With the spread of İslam in Şırnak and surrounding areas, the region began to witness scientific and intellectual movements in the İslamic sciences. As a natural result the region has produced many scholars whose works have enlightened researchers for many centuries. Hadith scholar Mecduddin İbnu'l-Esîr, historian İzzeddin İbnu'l-Esîr and writer Ziyâuddîn İbnu'l-Esîr are among the most famous of these scholars. One of the most prominent scholar, intellectual and proponent of İslam of our time, Said Ramadan el-Bûtî, is also from this region.

This paper will give a short biography of el-Bûtî, followed by an attempt to introduce his work min Ravâî'l-Kur'ân and in this context give his views on works on the history of the Qur'an, Qur'an sciences and example tafseer works.

Keywords: Qur'an, Bûtî, min Ravâî'l-Kur'ân, Tafseer, Arabic.

GİRİŞ

Şırnak ve çevresi İslam öncesinde ve İslam sonrasında çeşitli devletlerin ve beyliklerin hüküm sürdüğü bir bölgedir. Bölgede yerleşimin ve buna bağlı olarak diğer faaliyetlerin ne zaman başladığını konusunda kesin bir tarih vermek mümkün olmasa da bölgenin kadim bir tarihe sahip olduğunu ifade etmek mümkündür. İnsanların bulunduğu, devletlerin kurulduğu

---

* Dr., İlahiyat Araştırmaları Derneği Yönetim Kurulu Başkanı

ve ticârî canlılığın yaşandığı bölgelerde genellikle ilim ve fikir hareketleri de görülür. Bunları birbirinden ayırt etmek pek mümkün değildir. Bu hakikat bu bölgede de tecelli etmiştir.

Bölgede İslam'ın yayılması ile birlikte ilmî ve fikrî hareketler İslam merkezli olmuştur. İlmî canlılık bakımından bölgede ön plana çıkan yerlerden biri olan Şırnak ilimize bağlı bulunan Cizre ilçemiz ve çevresi, Müslümanlar tarafından daha İslam'ın ilk yıllarında Hz. Ömer döneminde hicrî 17 (miladî 638) yılında fethedilmiştir.¹

Bölge fetihten önce sahip olduğu stratejik konumunu fetihten sonra da sürdürmüştür. Cizre ve çevresi özellikle de Emevîler Dönemi'nde geniş çaplı imar faaliyetlerine sahne olmuştur. Bu dönemde yapılan medreseler bölgedeki ilmî hareketliliğe katkı sağlamıştır.² İslamiyet döneminde bölgede çeşitli devletler ve beylikler hüküm sürmüştür.³ Siyasi ve ekonomi alandaki hareketlilik ilmi hayata da yansımış, bunun sonucu olarak Cizre ve çevresinde fıkıh, hadis, tarih ve edebiyat alanında meşhur âlimler yetişmiştir. Sözelimi ünlü hadisçi Mecdüddin İbnu'l-Esîr⁴, tarihçi İzzeddin İbnu'l-Esîr⁵ ve edebiyatçı Ziyâuddîn İbnu'l-Esîr⁶ bu âlimlerin en tanınmışları arasında yer alır.⁷

Burada yetişen alimlerin telifleri İslam kültür mirasında önemli bir yere sahiptir. İlim dünyası bu bölgedeki müelliflerin İslam literatürüne katkılarını çok iyi bilmektedir. Çünkü bu bölgede yetişen âlimlerin telifleri asırlardır ilim dünyasının müracaat ettiği kaynak olma özelliğini sürdürmektedir.

Fetihden sonra Şırnak ve çevresinde görülen ilmî hareketlilik esasında İslam dini ve İslam literatüründen bağımsız olarak düşünülemez. Hakikat şu ki, ilmi faaliyetler daha İslam tarihinin ilk dönemlerinden itibaren artarak devam etmiş, çeşitli sahalarda birbirinden kıymetli eserler telif edilmiştir. Bu teliflerin önemli bir bölümü Allah Teâlâ'nın yeryüzüne gönderdiği son vahiy olan Kur'an'ı anlama çabası veya bu çabaya yardımcı olacak türdendir.

Tarihten günümüze birçok âlim tarafından Kur'an tarihi, ulûmu'l-Kur'an ve tefsir konusunda sayısız eserler telif edilmiştir. Bu eserlerden biri de son yüzyılda İslam dünyasında ön plana çıkan ve eserleri ile geniş kitlelere ışık tutan Said Ramazan el-Bûtî'nin telif ettiği *min Ravâi'l-Kur'an* adlı eseridir.

İslam dünyasında XX. yüzyılın ikinci yarısı ile XXI. yüzyılın başlarında en tanınmış âlimlerinden, fikir ve davet önderlerinden biri olan Said Ramazan el-Bûtî de bu bölgeye mensuptur. Bir başka ifade ile o, bu bölgede yetişmiş veya bu bölgeye mensup olan ilim adamlarının son halkasında yer alır.

Bu tebliğde, Said Ramazan el-Bûtî'nin kısa biyografisi, “min Ravâi'l-Kur'an” adlı eseri ve bu eser çerçevesinde Kur'an tarihine ve Kur'an ilimlerine bakışı ile Kur'an'ı anlama noktasında sunduğu örnekli çalışmaları ele alınacaktır.

¹ Bu bölgenin fethi ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk. İbnu'l-Esir, İzzüddîn Ebu'l-Hasen, el-Kâmil fi't-târîh, Dâru Sâdır, Beyrut 1965, II, 532-525.

² Tuncel, Metin-Özaydın, Abdülkerim, “Cizre”, DİA, VIII, 37.

³ Tuncel, Metin-Özaydın, Abdülkerim, a.g.m., VIII, 38.

⁴ Mecdüddîn Ebu'l-Berekât (ö. 603) hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Zehebî, Muhammed b. Ahmed b. Osman, Siyeru a'lâmi'n-nübelâ (nşr. Beşşâr Avvâd Ma'ruf Muhyi Hilal es-Serhân), Müessesetu'r-risâle, Dokuzuncu Baskı, Beyrut 1993, XXI, 488-491.

⁵ İzzüddîn Ebu'l-Hasen (ö. 630) hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Zehebî, Siyeru a'lâmi'n-nübelâ, XXII, 353-356.

⁶ Ziyâuddin Ebu'l-Feth (ö. 637) hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Zehebî, Siyeru a'lâmi'n-nübelâ, XXIII, 72-73.

⁷ Tuncel, Metin-Özaydın, Abdülkerim, a.g.m., VIII, 39.

I. Said Ramazan el-Bûtî

Bûtî İbn Ömer adası olarak meşhur olan Botan adasında bulunan Cilika köyünde 1929 yılında doğmuştur.⁸ Bu köy günümüzde Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde bulunmaktadır. Daha özel ifade ile Türkiye'nin Güneydoğusunda yer almaktadır. Şimdi Şırnak ilimizin Güçlükönak ilçesine bağlı olup Yağmurkuyusu ismi ile bilinmektedir. Yağmurkuyusu köyü ilçenin yaklaşık 6 km. güneyinde yer alır. Dicle'ye nazır bir kaya uçurumunun kenarında olup hâlâ mamurdur.⁹

Türkiye coğrafyası ve bölge kültürü hakkında yüzeysel bilgiye sahip olduğu anlaşılan oryantalist Andreas Christmann Arapça'da "ada" anlamına gelen "الجزيرة/el-Cezira" kelimesinden yola çıkarak Bûtî'nin Türkiye'nin batısında yer alan bir adaya mensup olduğunu iddia etmiştir.¹⁰ Kanaatimize göre bu durum hem coğrafi bakımdan buraya neden "Cezîra" denildiğini bilmekten hem de kültürel bakımdan bölgeye yapancı olmaktan kaynaklanmaktadır. Halbuki tarihte Cezerî nisbesiyle meşhur olmuş birçok âlim vardır ve onlar bu bölgeye nispet edilmiştir.

Bûtî maddî durumu iyi olmayan, çeşitli nedenlerden dolayı Türkiye'den göç etmek zorunda kalan ama İslamî hassasiyeti yüksek bir aile ortamında yetişmiştir. Asıl adı Muhammed Said'dir. Ramazan ise, Bûtî'nin eğitiminde ve hayatında son derece belirleyici rol oynayan babasının adıdır. Bûtî geleneğe uygun olarak babasının ismini kendi ismi ile birlikte zikretmektedir. Bûtî'nin annesi hakkında ise ayrıntılı bilgiye ulaşamadık. Bu konuda ulaştığımız bilgi onun Bûtî henüz on üç yaşında iken vefat ettiğidir.¹¹

Ailenin Türkiye'den Suriye'ye göçü Bûtî henüz dört yaşında iken gerçekleşmiştir.¹² Küçük yaşta ilme yönelen Bûtî, âbid, zâhid ve âlim bir şahsiyet olan babasının yanı sıra Şeyh Hasan el-Habenneke ve Şeyh el-Mardinî'den Kur'ân ve Siyer dersleri almıştır.¹³

Bûtî lise tahsilini Şam'da bulunan dini bir okul olan "et-Tevcîhu'l-İslâmî" adlı enstitüde tamamladı. Üniversite hayatına ise 1953 yılında Ezher Üniversitesi Şeriat Fakültesine kayıt yaptırarak başladı. 1955 yılında bu fakülteyi bitirdi. Bundan bir sene sonra Ezher Üniversitesi Arap Dili ve Edebiyatı Fakültesine girdi. Aynı yılın sonunda bu fakülteden "Eğitim Sertifikası" aldı.¹⁴

Bûtî sertifika ile birlikte Suriye'ye dönünce Eğitim Bakanlığı'nca açılan hukuk öğretmenlerini seçmeye yönelik sınava girdi. Babasının teşviki ile girdiği bu sınavdan iyi bir derece aldı. Böylece Bûtî orta dereceli bir okulda, ardından da Humus'ta "Dâru'l-muallimîn el-İbtidâiyye"de hukuk öğretmenini olarak görev yaptı.¹⁵

⁸ Bûtî, Said Ramazan, "es-Sîratu'z-zâtiyye", <http://www.bouti.net/about.php?PHPSESSID=9dfb7221ec14ea8bae953514ed5d62ef> (15.04.2010); Andreas Christmann, "Islamic Scholar and Religious leader: a portait of shaykh Muhammed Sa'id Ramadân al-Bûtî", *Islam and Christian-Muslim Relations*, 1998, 9/2, s. 150.

⁹ Bûtî, Said Ramazan, *Babam Molla Ramazan el-Bûtî Hayatı Düşünceleri Mücadelesi* (Çev. Abdulhadi Timurtaş), Kent Yayınları, İstanbul, s. 15. (Mütercimnin Dipnotu, Dipnot no: 1).

¹⁰ Andreas Christmann, a.g.m., s. 150. Bu makale Usul dergisinin ikinci sayısında Muammer İskenderoğlu tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Çevride bu bölüm Doğu Anadolu olarak düzeltilmiştir. Kanaatimize göre bu düzeltme de yanlıştır. Çünkü bu bölge Güneydoğu Anadolu olarak bilinmektedir. bk. Andreas Christmann, "Müslüman Alim ve Dini lider: Şeyh Muhammed Said Ramazan el-Bûtî" (çev. Muammer İskenderoğlu), Yıl 2004, Sayı 2, s. 130.

¹¹ Andreas Christmann, a.g.m., s. 131.

¹² Bûtî, Said Ramazan, "es-Sîratu'z-zâtiyye", <http://www.bouti.net> (15.04.2010).

¹³ Andreas Christmann, a.g.m., s. 131.

¹⁴ Bûtî, Said Ramazan, "es-Sîratu'z-zâtiyye", <http://www.bouti.net> (15.04.2010).

¹⁵ Andreas Christmann, a.g.m., s. 131.

Bûtî akademik kariyerine henüz yeni açılmış olan Dımaşk Üniversitesi Şeriat Fakültesine “araştırma görevlisi” olarak 1960 yılında atanmasıyla başladı.¹⁶ Daha sonra “Usûlu’ş-şerîa el-İslâmiye” bölümünde doktora yapmak üzere Ezher Üniversitesi Şeriat fakültesine gönderildi. 1965 yılında bu alanda doktorasını tamamladı.¹⁷

Said Ramazan el-Bûtî 1965 yılında Dımaşk Üniversitesi’ne hoca olarak tayin edildi. Daha sonra ise bu üniversiteye önce dekan yardımcısı ardından da dekan oldu.¹⁸ Bu üniversitede fıkıh usulü, İslam akaidi ve siyer alanlarında dersler verdi.¹⁹

Bûtî üniversitedeki görevinin yanı sıra aktif olarak uluslararası birçok konferansa, sempozyuma ve kongreye de katılmıştır. İlerlemiş yaşına rağmen bu tür faaliyetleri sürdürmeye devam etmektedir. Ayrıca Ürdün’ün başkenti Ammân’da bulunan Kraliyet İslam Medeniyeti Araştırmaları Konseyi ile Oxford Üniversitesi Yüksek Kurulu’nda üye olarak görev yapmaktadır.

Kökeni Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde bulunan bir aileye mensup olması dolayısıyla Bûtî, iyi derecede Türkçe ve Kürtçe bilmektedir. Batı dillerinden de İngilizce bilmektedir.²⁰

Hâlen Dımaşk Üniversitesi Şeriat Fakültesi’nde Akaid ve Dinler Tarihi bölümü başkanlığını yapmakta olan Bûtî’nin dini ilimlerin yanı sıra edebiyat, felsefe, sosyoloji vb. alanlarda kırkın üzerinde telifi mevcuttur.

Bûtî akademik çalışmaların yanı sıra davet faaliyetlerine de önem vermektedir. Kanaatimize göre bu konuda da merhum Ramazan el-Bûtî’nin etkisi Muhammed Said el-Bûtî’nin hayatında görülmektedir. Çünkü onun babası İslam’ı duygusallıktan uzak bir akıl yürütme kaynağı olarak değil, sürekli Kur’ân tilaveti, gece namazı, zikir ve vird formüllerinin yüzlerce kez tekrarı, Allah’a sürekli münacat, vera ve zühd gibi vasıtalarla ruhsal bir yetkinleşme olarak görüyordu.²¹

Bûtî Şam başta olmak üzere Suriye’nin diğer şehirlerinde camilerde haftanın belirli günlerinde ilmî konuşmalar yapmaktadır. Onun bu sohbetlerine aralarında gençlerin ve kadınların da bulunduğu binlerce insan katılmaktadır. Ayrıca kişisel internet sitesinde de onun okuduğu hutbeleri dinlemek ve bu hutbelerin metnini bulmak da mümkündür.

Bunların yanı sıra Bûtî İslâmî konularda ve yeni meseleler hakkında çeşitli gazete ve dergilerde yazılar yazmaktadır. Ayrıca kendisine yöneltilen soruları yanıtlamakta, fetvalık konularda ise fetva vermektedir. İnsanların toplumsal hayatta karşılaştıkları sorunlara İslami çözümler sunmaktadır.²²

II. Min Ravâi’l-Kur’ân Adlı Eseri ve Kur’ân’ı

Min Ravâi’l-Kur’ân’ın tebliğde esas aldığımız nüshası çeşitli zamanlarda yazılmış mukaddimeler ile iki giriş, üç bölüm ve bir sonuçtan oluşmaktadır. Bûtî mukaddimelerde ifade ettiği gibi belirli dönemlerde bu eseri gözden geçirmiş ve geliştirmiştir. Mesela ikinci baskının önsözünde eserin özellikle de i’câzu’l-Kur’ân bahislerini genişlettiğini ifade etmiştir.²³

¹⁶ Bûtî, Said Ramazan, “es-Sîratu’z-zâtiyye”, <http://www.bouti.net> (15.04.2010). (15.04.2010); Andreas Christmann, a.g.m., s. 132.

¹⁷ Bûtî, Said Ramazan, “es-Sîratu’z-zâtiyye”, <http://www.bouti.net> (15.04.2010); Andreas Christmann, a.g.m., s. 132.

¹⁸ Bûtî, Said Ramazan, “es-Sîratu’z-zâtiyye”, <http://www.bouti.net> (15.04.2010).

¹⁹ Andreas Christmann, a.g.m., s. 133.

²⁰ Bûtî, Said Ramazan, “es-Sîratu’z-zâtiyye”, <http://www.bouti.net> (15.04.2010).

²¹ Andreas Christmann, a.g.m., s. 131.

²² Bûtî, Said Ramazan, “es-Sîratu’z-zâtiyye”, <http://www.bouti.net> (15.04.2010).

²³ bk. Bûtî, min Ravâi’l-Kur’ân, s. 6-7.

Bûtî eserin üçüncü baskısında da bazı kelime ve cümleleri gözden geçirmiş ve yeni bir bölümü daha kitaba eklemiştir. Söz konusu bölüm “Emsâlu'l-Kur'ân”dır.²⁴

Mukaddimelerde Bûtî, bu eserini Arap dili ve Edebiyatı öğrencileri ile Arap Edebiyatı ile ilgilenen entelektüellere ve Kur'ânî Araştırmalar yapan kimselere sunduğunu ifade etmiştir.²⁵ Nitekim müellif eseri telifini ve telif amacını “Giriş”teki şu cümleleri ile özetlemiştir:

“Bu eserde anlatılanlar, Allah'ın kitabı hakkında kısa zamanda oluşturulmuş ilmî ve edebî düşüncelerdir. Bu düşünceler ile edebiyatçılar ile Arapça'ya ilgi duyan herkesin mutlaka bilmesi gereken Kur'ân'ın sahip olduğu beyân ve i'câz güzellikleri ile onun günümüzde Arap literatüründe geniş yer bulan değişik ilimlerdeki tesirini açıklamayı hedefledim.”²⁶

Birinci Giriş bölümünde Bûtî eserde ele alınan konular hakkında bilgi vermiştir. Bu bölümün sonunda Arap Diline yönelik bu çalışmasının Kur'ân'a hizmet etmesini temenni etmekte ve Allah Teâlâ'dan Kur'ân'ı Arap Diline hizmet edecek şekilde araştırmasına müsaade etmemesini dilemektedir.²⁷ Onun bu hassasiyeti Kur'ân'a yönelik bilimsel çalışmalarda bulunan her araştırmacıda görülmesi gereken bir hassasiyettir. Zira Kur'ân çeşitli bilimlere hizmet etmek için araştırma konusu yapılacak bir kitap değildir. Aksine o, anlaşılması ve pratiğe aktarılması için çeşitli ilimlerin yardımı ile araştırma konusu olacak bir kitaptır.

İkinci Giriş kısmında ise Bûtî, Arap Edebiyatı'nda Kur'ân'ın önemi üzerinde durmuştur. Ona göre şu dört nedenden dolayı Arap Edebiyatı ve Kültürü hakkında derinlemesine araştırma yapacak olan kimseler çeşitli Kur'ân ilimlerinde derinlemesine inceleme yapmaya muhtaçtır:

1- Kur'ân Arapça tarihinde ortaya çıkan ilk kitaptır.²⁸ Kur'ân'dan sonra yapılan tedvin ve telif çalışmaları, onun nuru ve aydınlatması altında gerçekleşmiştir. Bu tür çalışmalar onun vahyinden ve üslubundan etkilenmiştir. İşte bundan dolayı o, Arapların daha sonra yaşadığı edebî, fikrî ve aklî hayatın önemli bir göstergesidir. Dolayısıyla Kur'ân'ın Arapça, Arap Dili Bilimleri ve Edebiyatından uzak olması düşünülemez.

2- Kur'ân çağından önce Arap Dili birbirinden uzak ve farklı lehçelerin karışımından oluşmakta idi. Zaman ilerledikçe lehçelerin birbirine yabancılaştırması ve birbirinden uzaklaşması artıyordu. Kur'ân ile birlikte Arap kabileleri arasında bir dil birlikteliği sağlandı ve Arap dilinin korunması ve baki olması garanti altına alınmış oldu.

3- Belgat ilmi varlığını Kur'ân'a borçludur. Kur'ân öncesinde onların ulaşmaya çalışacakları ideal bir örnekleri ve hepsinin ittifakla kabul edecekleri bir yöntemleri yoktu. Kur'ân inmeye başlayınca, edebî yönü belâğatı ile herkesi büyülemeye başladı. Neticede insanlar onun üstünlüğünü kabul etmek zorunda kaldılar. Kur'ân'ın edebî yönü ile ilgili çeşitli telifler başladı. Bu çalışmalar sonunda âlimler, belâğat kurallarını, beyanı değerlendirme ilkelerini ve i'câz yönlerini tek tek Kur'ân'dan yola çıkarak tespit ettiler. Bunun sonucunda Arap literatürünü zenginleştiren belâğat ilimleri ortaya çıktı. Sonunda belâğat müstakil bir ilim haline geldi. Kur'ân olmasaydı bu ilim bilinmez, söz konusu kural ve esaslar düzgün biçimde ortaya konamazdı. En üst ve ideal belâğat örneği fasih Arapların ve şairlerin hayallerinde yok olup giderdi.

²⁴ bk. Bûtî, min Ravâi'l-Kur'ân, s. 9.

²⁵ bk. Bûtî, min Ravâi'l-Kur'ân, s. 5, 7, 14.

²⁶ bk. Bûtî, min Ravâi'l-Kur'ân, s. 13.

²⁷ Bûtî, min Ravâi'l-Kur'ân, s. 16.

²⁸ Bu kitabın içeriği Allah'ın ezeli ve kadim kalamından oluşur. Bu açıdan onun tarihte bir başlangıcı yoktur. Onun ortaya çıktığı bir dönemden veya tedvin edildiği bir zamandan söz edilemez. Ancak biz burada “Kitab” lafzı ile kelimeleri, harfleri ve bunların yazılı bulunduğu sayfaları kastediyoruz. Bunlar zamanın belli bir diliminde ortaya çıkmış ve tedvin edilmiştir. bk. min Ravâi'l-Kur'ân, s. 17.

4- Bu dilin metni Kur'ân'dan önce tuhaf, kulağa ağır gelen ve insan tabiatına uzak kelimelerle doluydu. Söz gelimi zamanımıza kadar ulaşan nesir veya şiirleri düşünmeye koyulan herkes, bunların çoğunun tavsif edilen bu tür kelimelerle dolu olduğunu görür.

Her ne kadar müellifin sarıh ifadelerinden de²⁹ anlaşıldığı gibi bu kitap öncelikli olarak Arap dili bölümünde okuyan öğrencilere yönelik telif edilse de Kur'ân tarihi, ulûmu'l-Kur'ân ve eserin sonunda yer alan uygulamaları örnekler bakımından tefsir bilimi ile ilgilenen herkese hitap etmekte, değerli bilgiler ve özellikle son kısmında orijinal yönler içermektedir.

Eserin birinci bölümü iki ana başlıktan oluşmaktadır. Bu başlıkların ilkinde müellif Kur'ân Tarihi'nin temel konularını incelemiştir. Söz konusu konular, müellifin birinci giriş bölümünde ifade ettiği gibi Kur'ân'ın Tarifi ve Hakikati, Münecemen Nüzûlü, Esbâb-ı Nüzûl, Kur'ân'ın Cem'inin Niteliği, Resmu'l-Mushaf, el-Ahrufu's-Seb'a, Kıraatlar ve Kârilere konularından oluşmaktadır. Bölümün "Kur'ân İlimleri" ana başlığı altında ise Kur'ân İlimleri hakkında genel malumat ve bu tabirin ne zaman ortaya çıktığı hakkında özet ve değerli bilgiler sunulmuştur. Daha sonra ise Tefsir, tefsir ilminin gelişimi, mezhepleri ve şartları üzerinde durmuş, ardından Mekkî-Medenî, mübhem ve müteşabih, Kıraat ve Kurralar konularını ele alınmıştır.

Bûtî "Kur'ân'ın Yöntemi ve Üslubu" adını verdiği ikinci bölümde ise Kur'ân'ın üslubu, i'câzı, ana konuları, tasvir, meseller, kıssalar, eğitim yöntemi, insani eğilimler, Kur'anın evren, insan ve hayat felsefesi, Kur'ân'ın tercümesi konularını araştırmıştır.

Bûtî'nin Kur'ân Tarihi, Kur'ân İlimleri, Kur'ân'ın Yöntemi ve Üslubu başlıkları altında seçtiği konular Arap Dili ile yakından ilgili olduğu gibi, toplumun özellikle de Arap Dili ve Edebiyatı öğrencilerinin Kur'ân'la irtibat kurmasını sağlayacak türden konular olmaları son derece dikkat çekicidir. Bu da Bûtî'nin hayatı boyu salt akademik faaliyet yerine davet ile iç içe bir akademik faaliyet yürütme prensibinin doğal bir yansımasıdır.

Min Ravâii'l-Kur'ân'ın 1/5'inden fazlası bu konulara ayrılmıştır. Ancak müellifin de ifade ettiği gibi Kur'ân tarihi, ilimleri, yöntemi ve üslubuna ilişkin teorik bilgiler çeşitli surelerden alınmış farklı konulara ilişkin ayetler ile örneklerle ortaya konmaya gayret edilmiştir. Bûtî kitabın 4/5'nin bu gaye ile telif edildiğini ifade etmiştir.

Said Ramazan el-Bûtî *min Ravâii'l-Kur'ân* adlı eserinde yukarıda özetlemeye çalıştığımız tarzda Kur'ân tarihi, ulûmu'l-Kur'ân, üslubu'l-Kur'ân ve menhecü'l-Kur'ân'a dair bazı konuları ele almıştır. Bilindiği gibi İslam'ın ilk asırlarından günümüze kadar bu konularda çeşitli telifler yapılmıştır. Her müellifin konuyu ele alış ve inceleme tarzı elbette farklıdır. Doğal olarak bu durum benzer çalışmalar arasında bir takım farkların meydana gelmesine vesile olur. Bûtî'nin eserinde bu doğal farkların yanı sıra iki önemli fark daha söz konusudur. Bu farklar eseri diğer telifler arasında farklı bir noktaya oturtmaktadır.

Bunlardan ilki Bûtî'nin Kur'ân ilimleri ile Arap Edebiyatı arasında sıkı bir bağ olduğunu ortaya koyması ve ardından bu baği ortaya koyacak konuları ele almasıdır.

Bûtî, tarihte ve günümüzde bu alanda kaleme alınmış eserlerden temin edebildiklerine müracaat ederek, onların hakkını teslim etmiş, her birinin bir ihtiyacı karşıladığını, alanıyla ilgili bir boşluğu doldurduğunu ifade etmiş, ardından da bu eserlerde Arap Edebiyatı çalışmalarına yönelik kimselerin ihtiyaçlarını karşılayacak bir özellik göremediğini ifade etmiştir. Günümüzde Arap Dili ve Edebiyatı öğrencilerinin yetersizliğini ve klasik kaynaklara müracaat edecek yapıda olamamalarını ve bu sorunun boyutu ve çözümü hakkında gerekli

²⁹ Bûtî bu eserin telif amacını ifade ederken şöyle bir ifade kullanmıştır: "Bu çalışmanın amacı, bütün bu yönlerden hareketle Arap Dili ve Edebiyatı ile ilgili bölümleri ele almaktır. Bunun dışında kalan fıkıh, fıkıh usulü, tefsir ve kelim gibi ilimlerle ilgili meseleler ise bu araştırmada bizim konumuz değildir." bk. Bûtî, *min Ravâii'l-Kur'ân*, s. 13.

araştırmaların yapılmamasını üzüntüyle ifade ettikten sonra böyle bir çalışmaya kendisinin mecbur kaldığını mütevazî bir dille beyan etmiştir.³⁰ Arap dili ve belağati konusunda söz sahibi olduğu izlenimini vererek konuşan, ancak Kur'ân ayetlerini doğru düzgün telaffuz edip okuyamayan kimselerden duyduğu rahatsızlığı açık ve iğneleyici biçimde ifade etmekten çekinmemiştir.³¹ Bûtî'ye göre Kur'ân okurken ne okuduğu anlaşılmayan ve neredeyse ne dediği belli olmayan bir edebiyatçının edebiyatına itibar edilmez.³²

Kanaatimize göre eseri, bu alandaki diğer teliflerden farklı kılan ikinci unsur ise müellifin kaleme aldığı son bölümdür. *min Ravâi'l-Kur'ân* benzer diğer çalışmalardan bu bakımdan farklıdır. Bu bölümde el-Bûtî Kur'ân'ın anlaşılmasına yönelik bir takım örnekli model çalışmalar yapmıştır. Esasında önceki iki bölüm müellifin de ifade ettiği gibi bu son bölümün mukaddimleri niteliğindedir.

A) Kur'ân Tarihi ve Kur'ân İlimlerine İlişkin Görüşleri

Kur'ân Tarihi konuları erken dönemlerden itibaren araştırmacıların ilgisini çekmiş ve bu alanda eserler telif edilmeye başlanmıştır. İslam literatüründen Kur'ân Tarihi konularının iki yöntemle telif konusu olduğu görülmektedir. Birinci yöntem Dâni'nin "el-Ahrufu's-seb'a"sında olduğu gibi Kur'ân Tarihi'nin bir bölümü hakkında müstakil eser telif etme³³, ikinci yöntem ise Zerkeşî'nin "el-Burhân"ında görüldüğü gibi Kur'ân ilimleri içerisinde ele alma şeklinde zuhur etmiştir.³⁴ Bu yöntem tarihte olduğu gibi günümüzde de devam etmektedir. Bûtî de *min Ravâi'l-Kur'ân*'ı telif ederken bu ikinci yöntemi esas alan âlimlerden olmuştur.

Kur'ân Tarihi'nin konuları vahiy, vahyin mahiyeti, Hz. Peygamber'e intikali, ezberlenmesi ve yazılmasından, yedi harf, kıraatler, Kur'ân'ın cem'i, istinsahı ve Resmu'l-Mushaf'a varıncaya kadar geniş bir yelpazeye yayılır.³⁵ Bûtî kendisinin de eserinde ifade ettiği gibi kısa ve özlü bu çalışmada ana hatları ile ve eserin telif gayesine uygun biçimde Kur'ân tarihi konularını ele almıştır. Bu konulara biraz önce temas etmiştik.

Bûtî Kur'ân tarihi bölümünde İslam literatüründe güvenilirliği ve sağlamlığı tartışılmaz hadis kaynakları olan Buhârî ve Müslim'in yanı sıra, önemli bir yere sahip olan ve otorite olarak kabul edilen Suyûtî'nin "el-İtkân" ve İbn Hacer'in "Fethu'l-Bârî" adlı eseri gibi kaynaklardan istifade etmiştir. Modern kaynaklardan ise Subhî Sâlih'in "Mebâhis fî ulûmi'l-Kur'ân"ından yararlandığı görülmektedir. Bûtî bu kaynaklardan istifade ederken nakilci bir çizgi yerine, aklî çıkarımlarla geleneği teyit edici bir tutum sergilemiştir. Onun bu yöntemi vahiy konusunda hadislere itimat etmenin gerekliliği konusunda söylediklerinde net olarak görünmektedir.³⁶ Konuları işlerken bütün rivayetleri vermek yerine rivayetin delil olan kısmını vermiş, bir rivayeti tercih ederken de olayı en iyi anlatanını tercih etmiştir. Mesela vahiy konusunda Buhârî'de geçen vahyin başlangıcını anlatan hadisin delil olacak kısmını

³⁰ Bûtî, *min Ravâi'l-Kur'ân*, s. 14.

³¹ Bûtî, *min Ravâi'l-Kur'ân*, s. 237.

³² bk. Bûtî, *min Ravâi'l-Kur'ân*, s. 13.

³³ bk. ed-Dâni, Ebû Amr, *el-Ahrufu's-seb'a li'l-Kur'ân* (nşr. Abdulmüheymîn Tahhân), Dâru'l-menâra, Birinci Baskı, Cidde 1997.

³⁴ bk. ez-Zerkeşî, Bedruddin Muhammed b. Abdillâh, *el-Burhân fî ulûmi'l-Kur'ân* (nşr. Yusuf Abdurrahman Mara'selî, Cemâl Hamdî ez-Zehebî, İbrahim Abdullâh el-Kürdî), Dâru'l-Ma'rife, Birinci Baskı, Beyrût 1990.

³⁵ bk. Hamidullah, Muhammed, *Kur'ân-ı Kerim Tarihi* (Çev. Salih Tuğ), İkinci Baskı, İstanbul 2000; Demirci, Muhsin, *Kur'ân Tarihi*, İnsan Neşriyat, İkinci Baskı, İstanbul 2005; Zencânî, Ebû Abdillâh, *Târihu'l-Kur'ân* (nşr. Muhammed Abdurrahim), Dâru'l-hikme, Birinci Baskı, Beyrut 1990.

³⁶ Bûtî, *min Ravâi'l-Kur'ân*, s. 27.

vermekle yetinmiş³⁷, Ebu'l-Esved ed-Düelî'nin faaliyetini anlatırken de İbn Hallikân'ın vermiş olduğu rivayeti tercih etmiştir.³⁸

Bûtî Kur'ân ilimleri konusuna bir giriş ile başlar. Burada bu ifade ile ne kastedildiğini, özel olarak bu terkinin ne ifade ettiğini ve bu ıstılahın ne zaman zuhur ettiğini ele alır. Bu konu da o Zerkeşî gibi Kur'ân'ın birçok ilmi içerdiğini veya ona işaret ettiğini kanaatindedir. Özel anlamda ise bu kavramın Kur'ân ile yakından alakalı ilimleri içerdiğini ifade etmektedir. Bu ıstılahın ne zaman doğduğu konusunda ise konuyla ilgili tefsir ilminin tarihine ilişkin özlü malumatlar verdikten sonra bu konuyu bilmenin çok da önemli olmadığını eklemiştir. Kanaatimize göre Bûtî, Kur'ân'ın hep birey ile topluma bakan taraflarını önemseydiği için bu tür konuları ayrıntılı olarak ele almaktan kaçınmıştır.

B) Kur'ân İlimlerine İlişkin Görüşleri

Bûtî'nin bu başlık altında işlediği Mekkî ve Medenî, Kıraatler ve Kârieler gibi konular esasında Kur'ân Tarihi'nin konuları arasında yer almaktadır. Yine Bûtî'nin bu başlık altında ele aldığı tefsir, tevil, tefsir ile tevil arasındaki farklar, Kur'ân tefsirine duyulan ihtiyaç, tefsir ekolleri, tefsir ilminin gelişmesi gibi konular da Tefsir Tarihi'nin konuları arasında yer almaktadır.

Kur'ân ilimleri arasında mutlaka olması gereken nâsih-mensûh gibi bazı ilimler ise bu bölümde araştırma konusu yapılmamıştır. Öyle anlaşıyor ki müellif eserini telif amacı ile yakından ilişkili olan Kur'ân tarihi ve Kur'ân ilimleri ile ilgili başlıkları tespit etmiş, bu konular ile bunları tamamlayıcı olan meseleleri eserinde ele almıştır.

Bûtî'nin Kur'ân ilimleri başlığı altında işlediği konular, geleneğe uygun biçimde sağlam bir üslup ve mükemmel bir mantık örgüsü ile sunulmuştur. Bûtî bu konuları klasik kaynaklardan istifade ederek işlemiştir.

C) Kur'ân'ın Üslubu Konusundaki Görüşleri

Bûtî bu bölüme "Üslubu'l-Kur'ân" başlığını tercih ettiği ve bu bölümde işlenecek konuların ana hatları ile özetini içeren bir giriş ile başlamıştır. Ona göre Kur'ân'ın mükemmel yönlerinin ve bütün türleri ile diğer metinlerden ayrıldığı noktaların ortaya çıkması için ana hatları ile üslubunun ele alınması gerekir.³⁹

Bûtî bu konuda Kur'ân'ın beş temel özelliğinin olduğunu ifade etmiştir. Söz konusu özellikler:

- 1- Kur'ân'ın alışılmışın dışında mükemmel bir üsluba sahip olması.
- 2- Çeşitli konuların hep aynı mükemmel seviyede ele alınması.
- 3- Değişik dönemlerde yaşayan ve kültür bakımından birbirinden farklı herkese hitap edebilmesi.
- 4- Bazı lafızların ve konuların tekrar edilmesi.
- 5- Konuların birbirleri ile iç içe işlenmesi.

Gerçekten de bu özellikler bir yandan Kur'ân'ın aşkınlığını, diğer yandan onun Arap Edebiyatı içindeki üstün konumunu göstermesi bakımından son derece önemlidir.

³⁷ Bûtî, min Ravai'l-Kur'ân, s. 26.

³⁸ Bûtî, min Ravai'l-Kur'ân, s. 55.

³⁹ Bûtî, min Ravai'l-Kur'ân, s. 111.

Bûtî son derece değerli bu bölümde bir yandan Kur'ân'ın mükemmel üslubunu verme gayretini gösterirken diğer yandan da oryantalistlerin bu konuda yönelttikleri eleştirilere temas etmekte ve bunlara sağlam ilmî ve fikrî cevaplar vermektedir.

Bu bölümün en önemli konularından biri, belki de en önde geleni i'câzu'l-Kur'ân' konusudur. İ'câzu'l-Kur'ân bir yandan Kur'ân vahyinin menşei bakımından önemli iken, diğer yandan da insanların bu vahye boyun eğip bağlanması bakımından önem arz etmektedir. Arap Dili ve Edebiyatı açısından ise bu ilmin önemi daha da başkadır.

Bûtî eserini telif ederken bu konunun layıkıyla anlaşılabilmesinden, iyice özümselememesinden duyduğu endişeyi daha konunun başında ifade etmiştir. Ona göre i'câzu'l-Kur'ân'ı anlamamanın ilk adımı Kur'ân'ı güzel okumaktan geçer. Kur'ân'ı kekeleyerek okuyan, bazı kelimeleri telaffuz edemeyen ve güçlükle bazı lafızları telaffuz eden kimseler Kur'ân'ın i'câzını anlayamaz. Ancak onun i'câzı hakkında söylenenleri ezberleyip tekrar edebilir.⁴⁰ Bûtî'nin bu endişesi ve tespiti son derece yerindedir. Kur'ân'ın icazının anlaşılması için ilk olarak insanların onunla sıcak bir temas kurması ardından da i'câz yönlerini idrak edecek seviyede olmaları gerekir.

Kur'ân konuları başlığı altında Bûtî, bütün Kur'ân konularının bir tek konu da toplandığını o konunun da bütün insanları kendi iradeleri ile Allah'a kul olmaya davet etmek olduğunu ifade etmiştir.⁴¹

Bu bölüme sonradan eklenen bir bahis olan el-Emsel fi'l-Kur'ân konusu da Arap Dili ile yakından alakalı bir konudur. Çünkü darb-ı mesellerin kelimada geçmesi ya teşbih şeklinde ya da istiare şeklinde olur.⁴²

D) Uygulamalı Araştırmalar Bölümü

Tarihte ve günümüzde çeşitli açılardan Kur'ân Tarihi ve Kur'ân İlimlerini hakkında telif edilen eserlere baktığımız zaman hiçbirinin uygulamalı örnekler içerdiğine şahit olamayız. Taberî'nin "*Câmiu'l-beyân an te'vîli âyi'l-Kur'ân*"ı ile Kurtubî'nin "*el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'ân*"ı gibi tefsirler kaynaklarının baş tarafında Kur'ân Tarihi ve Kur'ân İlimleri hakkında son derece değerli bazı bilgiler verilmiştir. Ama Kur'ân Tarihi ve Kur'ân İlimleri kitaplarında ise kısa zamanda yaptığımız araştırmaya göre uygulamalı örneklerle rastlayamadık. İşte bu bakımdan Bûtî'nin "*min Ravâii'l-Kur'ân*"ı diğer eserler içerisinde farklı bir mekâna sahiptir.

Said Ramazan el-Bûtî "*Dirârât tatbikiyye*" adını verdiği bu bölüme bir giriş ile başlar. Bu girişte şimdiye kadar anlatılan bölümlerin esasında bu bölüm için bir hazırlık olduğunu, bu bölümde değişik surelerden alınmış farklı konulardaki ayetlerin daha önceki bölümde anlatılanların açıkça görüleceği bir açıklama ile şerh edileceğini ifade etmiştir. Yine bu bölümde de konuyu Arap Dili ile irtibatlı hale getirmiş, Kur'ân ayetlerini okurken yanlış yapan ama edebiyat konusunda otorite oldukları izlenimi verenlere ağır ifadeler ile eleştiriler yöneltmiştir. Ardından da samimiyet ifadesi ile Arap Dili ve Edebiyatı alanında araştırmaya yapan kimselere olanca güçleri ile dil yanlışlarından kurtulmaya davet etmektedir.

Bûtî bu bölümde beş konuyu ele alıp işlemiştir. Bunlar, "el-İlâhiyât", "el-Vasf", "el-Mebâdi ve'l-İnsâniyyât", "el-Kısas" ve "el-Hıccâc ve'n-nikâş" başlıklarından meydana gelmektedir.

⁴⁰ Bûtî, min Ravâii'l-Kur'ân, s. 123.

⁴¹ Bûtî, min Ravâii'l-Kur'ân, s. 163.

⁴² Bûtî, min Ravâii'l-Kur'ân, s. 181.

Bûtî Kur'ân metinlerini yorumlarken bağlama oldukça dikkat etmiştir. Sözelimi İlahiyât başlığı altında yorumladığı Ra'd Suresi'nin 8-14. ayetlerini açıklarken bu ayetlerin öncesi ile irtibatını tespit etmiştir. Bu ayetleri aynı surede yer alan **وَإِنْ تَعْجَبْ فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ إِذَا كُنَّا ثُرَابًا أَلْنَا** ayeti ile irtibatlı olarak açıklamıştır.

Bûtî ayetleri açıklarken genel ilkelere de ulaşmıştır. Mesela Ra'd Suresi'nden aldığı metinleri tefsir ederken, genel olarak Allah'ın iki sıfatından söz edildiğini ve bu sıfatlarla müşriklere cevap verildiğini ifade etmiştir. Bûtî ulaştığı sonuçları da maddeler halinde vermektedir.

Bûtî ayetleri açıklarken sarf ve nahivden de istifade etmiştir. Yalnız bu tür çıkarımlar Beydâvî'nin, Neseî'nin, Ebû Hayyan'ın tefsirlerinde görüldüğü gibi dil açıklamalarının yoğun olduğu türden olmayıp, pratik faydaları gözetilmiş çıkarımlardır. Mesela **اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْتَى** ayetini yorumlarken buradaki **ما** edatının mevsûle ve masdariye olacağını ifade etmiştir. Ama masdariye manasına alınmasının delalet bakımından daha üstün olduğunu söylemiştir. Sarfla ilgili olarak da **غاض** fiilinin hem lâzimî hem de müteaddî olduğunu belirtmiş, ardından da ayetin manasını buna göre açıklamıştır.

Bûtî çok kullanılmasına rağmen Kur'ân'da geçen bazı kelimeleri açıklamaktan da geri durmamıştır. Gerçekten de bir kelimenin çok kullanılması onun layıkıyla bilindiği ve üzerinde düşünüldüğü anlamına gelmez. Bundan dolayı olsa gerek “gayb” ve “şehadet” kavramları Bûtî tarafından açıklanmış, ardından da bu tür ayrımların belirli duyuların gücü ile sınırlı olan insanlar için geçerli olduğunu, Allah için ise gayb ve şehadet diye bir ayrımın olamayacağını ifade etmiştir.

Gerek bu başlık altında gerekse diğer başlık altında seçilen metinler, teferruat türü bilgilerden, bireyin ve toplumun hayatı ile ilgili olmayan ayrıntılardan, mezhebî ve fikhî tartışmalardan uzak, gelenekten beslenen ve güçlü ifadeler ile muasır insanların idrakine ve gönüllerine sunulmuş açıklamalardan ibarettir.

Sonuç

Bûtî oryantalist Andreas Christmann'ın ifade ettiği gibi Türkiye'nin batısında yer alan bir adaya mensup olmayıp, İslam literatüründe “Cezîratu İbn Ömer” adası olarak bilinen ve günümüzde Türkiye Cumhuriyeti'nin Şırnak iline bağlı Güçlûkonak İlçesinin Yağmurkuyusu köyüne mensuptur. Güçlü kalemi, etkileyici ve samimi hitabeti, ilmi, edebî ve fikrî yönüyle İslam dünyasının önde gelen ilim, fikir ve davet önderlerinden biridir.

Bûtî Kur'ân'ın mükemmelliği ve güzelliğine paralel bir araştırma yapma duygu ve düşüncesini taşımaktadır. Kısa zamanda telif ettiği eserinin muhteşem olmasına rağmen bir kula yakışan tevâzuyu da hiçbir zaman terk etmemiştir. Bütün gayret ve çabaların Kur'ân'ın mükemmelliği ve güzelliği karşısında sönük kaldığını ve kalmaya da mahkum olacağını vurgulamak suretiyle kendi çabasını da mütevâzi bir yere konumlandırmıştır.

Eserin ana eksenini Kur'ân ile Arap Dili arasındaki ilişkidir. Arap Dili ile Kelâmullah arasında ilk vahyedilen ayetler ile başlayan kıyâmete kadar sürececek bir ilişki vardır. Gerçekten de Arap Dili ve Edebiyatı, İslamî ilimleri anlamak ve bu alanlarda ilerlemek isteyenler için vazgeçilmez bir araçtır. Tarihten bu yana bu düşünce İslamî ilimlerle meşgul olan herkes tarafından böyle kabul edilmiş ve dillendirilmiştir. Tabii bu madalyonun bir yüzüdür. Madalyonun diğer yüzü ise Arap Dili ve Edebiyatını ilgilendirmektedir. Çünkü Arap Dili ve

Edebiyatı'nı Kur'ân'sız düşünmek mümkün değildir. Zira Kur'ân Arap Dili'nin belâğâtta zirvede yer alan eşsiz kaynağıdır. Bûtî bu çalışmasında Kur'ân ile Arap Dili arasında var olan ilişkiyi güçlü kalemi, sağlam ifadeleri ve ikna edici cümleleri ile Arap Dili öğrencileri, entelektüeller ve Kur'ân ilimlerine ilgi duyan herkese göstermiştir.

Günümüzde Kur'ân'ın Arap Dili ve Edebiyatı'nda gerektiği yere konmaması ile halk dilinin fasih Arapça'nın yerine ikame etme çalışmaları Bûtî'yi son derece rahatsız etmektedir. O bu tür faaliyetlerin Arap dünyasında artmasının insanları Kur'ân'dan ve dinî bağlarından uzaklaştıracağına inanmaktadır. Tarihin bu tür faaliyetleri hassas biçimde kaydettiğini düşünmektedir. Bu tür faaliyetlerin arkasında dış odakların olduğunu konusunda Gladiston örneğini zikretmesi bizde onun bu tür faaliyetlerin planlı ve hedefli büyük projelerin bir parçası olduğunu düşündüğü izlenimini uyandırmıştır.

Min Ravâî'l-Kur'ân Arap Dili ve Edebiyatı öğrencileri ile Kur'ân ve Kur'ân ilimleri arasında güçlü bir köprü kuran, klasik kaynaklarla beslenip aklî çıkarımlarla desteklenmiş ve orijinal yönler içeren bir teliftir. Bu eser, Arap Dili ve Edebiyatı öğrencileri kadar Tefsir ve diğer İslamî ilimlerde araştırma yapan herkese hitap etmektedir.

Kaaynakça:

Kur'ân-ı Kerîm.

Andreas Christmann, "Islamic Scholar and Religious leader: a portait of shaykh Muhammed Sa'id Ramadân al-Bûtî", Islam and Christian-Muslim Relations, 1998, 9/2.

_____, "Müslüman Alim ve Dini lider: Şeyh Muhammed Said Ramazan el-Bûtî" (çev. Muammer İskenderoğlu), Yıl 2004, Sayı 2.

Bûtî, Muhammed Sa'id Ramazan, min Ravâi'l-Kur'ân, Mektebetu'l-Fârâbî, Dımaşk ts.

_____, "es-Sîratu'z-zâtiyye", <http://www.bouti.net/about.php?PHPSESSID=9dfb7221ec14ea8bae953514ed5d62ef> (15.04.2010).

_____, Babam Molla Ramazan el-Bûtî Hayatı Düşünceleri Mücadelesi (Çev. Abdulhadi Timurtaş), Kent Yayınları, İstanbul ts.

ed-Dânî, Ebû Amr, el-Ahrafu's-seb'a li'l-Kur'ân (nşr. Abdülmüheymin Tahhân), Dâru'l-menâra, Birinci Baskı, Cidde 1997.

Demirci, Muhsin, Kur'ân Tarihi, Ensan Neşriyat, İkinci Baskı, İstanbul 2005.

Hamidullah, Muhammed, Kur'ân-ı Kerim Tarihi (Çev. Salih Tuğ), İkinci Baskı, İstanbul 2000.

İbnu'l-Esir, İzzuddîn Ebu'l-Hasen, el-Kâmil fi't-târîh, Dâru Sâdır, Beyrut 1965.

Zehebî, Muhammed b. Ahmed b. Osman, Siyeru a'lâmi'n-nübelâ (nşr. Beşşâr Avvâd Ma'ruf Muhyi Hilal es-Serhân), Müessesetu'r-risâle, Dokuzuncu Baskı, Beyrut 1993.

Zencânî, Ebû Abdillâh, Târihu'l-Kur'ân (nşr. Muhammed Abdurrahim), Dâru'l-hıkme, Birinci Baskı, Beyrut 1990.

Tuncel, Metin-Özaydın, Abdulkerim, "Cizre", DİA, İstanbul

ez-Zerkeşî, Bedruddin Muhammed b. Abdillâh, el-Burhân fî ulûmi'l-Kur'ân (nşr. Yusuf Abdurrahman Mara'selî, Cemâl Hamdî ez-Zehebî, İbrahim Abdullâh el-Kürdî), Dâru'l-Ma'rife, Birinci Baskı, Beyrût 1990.